

6. Антонов В. М. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право (2-е видання, стереотип.) / В. М. Антонов. – Київ: КНТ, 2006. – 520 с.

7. Навчальний посібник з курсу «Інтелектуальна власність» у 2 частинах: Частина 1. / І. П. Каплун, Е. В. Колісніченко, В. О. Панченко, А. А. Папченко та ін. – Суми: Видавництво СумДУ, 2009. – 157 с.

УДК 347.6 (043.2)

Білоусов В. М., старший викладач

Вовчук А. В., студентка,

Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ

У приватно-правових відносинах подружжя може бути суб'єктом майнових відносин, у тому числі – відносин власності, як на загальних цивілістичних засадах, так і на підставі спеціальних умов, внаслідок перебування їх у шлюбі. При цьому найбільш істотно виявляються особливості тих майнових відносин подружжя, які складаються між ними (внутрішні відносини). Ці особливості визначаються переважно нормами сімейного законодавства, а зовнішні (відносини подружжя з третіми особами) – переважно нормами цивільного законодавства. Таким чином, правове регулювання майнових відносин подружжя ускладнене і переобтяжене характером особистих стосунків між чоловіком та дружиною, що, в свою чергу, і вимагає окремого глибокого дослідження та наукового аналізу.

Невипадково дослідники питань сімейного права постійно вживають поняття «правовий режим», хоч і не завжди дають йому визначення та розкривають його зміст. При цьому термін «правовий режим» використовувався і використовується в різноманітних інтерпретаціях та стосовно різних об'єктів правового регулювання як у галузях приватного, так і публічного права.

Провідне місце в системі майнових відносин подружжя звичайно ж належить їх праву власності на майно, набуте спільно чи роздільно в період спільного шлюбного життя.

Правову природу відносин власності та інших майнових відносин подружжя дуже важко визначити однозначно в контексті їх галузевої приналежності. Так, у сімейно-правовій науці радянського періоду поступово утвердилася думка про сімейне право як самостійну галузь права [1, с. 91]. Однак з переходом України до ринкових реформ та побудови нової адекватної правової системи розпочалися процеси нівелювання юридичних підстав для такої наукової концепції. Такий

підхід відповідає тенденціям багатьох країн світу, в яких сімейне законодавство включається в систему цивільного законодавства. І все ж навіть за таких обставин правове регулювання шлюбно-сімейних відносин, в тому числі щодо майна подружжя, не може втратити ознак, обумовлених лише фактом перебування чоловіка і жінки у шлюбі. Якщо ж такі особи не перебувають у шлюбі, то на придбане ними майно поширюються загальні норми цивільного законодавства. У зв'язку з цим в юридичній літературі зверталася увага на необхідність виокремлення випадків участі подружжя у правовідносинах як звичайних суб'єктів цивільного права [2, с. 145]. Іншими словами, подружжя може мати подвійний статус, адже вони можуть набувати таких прав і обов'язків, яких не можуть мати особи, які не перебувають у шлюбі.

Правильне визначення правової природи права спільної власності подружжя можливе лише з урахуванням загальних визначальних положень законодавства про власність.

Головним принципом прав подружжя на майно є презумпція спільності усього майна, набутого подружжям за час шлюбу, незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самотійного заробітку або доходу (ч 1 ст. 60 СК). Як зазначає О. Калітенко, встановлена ст. 60 СК презумпція спільної власності на майно подружжя означає, що доводити наявність права спільної власності, посилаючись на обсяг вкладених у придбання майна матеріальних і нематеріальних витрат, жодному з подружжя не потрібно. Проте, кожен з подружжя не позбавлений можливості спростувати встановлену презумпцію, доводячи, що майно, з приводу якого існує спір, придбано ним до шлюбу або, хоча і під час шлюбу, але за особисті кошти [3, с. 125].

Усе викладене стосується повною мірою також визначення правового режиму майна подружжя, зміст якого є багатограним і складним, адже ним можуть охоплюватися різноманітні сфери майнових відносин між подружжям та подружжя з третіми особами. Важливо враховувати, що під правовим режимом майна подружжя необхідно розуміти не лише правовий режим спільного майна, а й роздільного, не лише належного подружжю на праві спільної чи роздільної власності, а й того, що належить їм за іншими титульними правами, наприклад, за зобов'язальними правовідносинами.

Так, у юридичній літературі вирізняється правовий режим подружжя, правовий режим майна часткової спільної власності, правовий режим майна батьків і дітей, правовий режим сім'ї, режим спільності і роздільності майна подружжя та ін. Поширеність вживання категорії

правового режиму майна в юридичній доктрині обумовлена також тим, що даний термін допомагає лаконічно і влучно виразити комплекс правових засобів, що застосовуються у регулюванні тієї чи іншої сфери суспільних відносин. Тому, цілком юридично коректно стверджувати, що існує правовий режим дошлюбного майна та правовий режим майна, придбаного в шлюбі.

Правовий режим майна членів сім'ї становить собою відносно самостійний комплекс правових засобів, які визначають правові засади регулювання майнових відносин між особами, що мають сімейно-правовий статус. Якщо ж коло сім'ї обмежити лише подружжям, то правовий режим їх майна можна визначити як відносно самостійний комплекс правових засобів, які становлять засади правового регулювання відносин щодо спільного і роздільного майна подружжя та захисту їх порушених прав. Заради об'єктивності варто визначити, що будь-яке наукове визначення того чи іншого правового поняття може мати вразливі місця і заслуговувати таким чином критичних зауважень. Тому наукові визначення не є абсолютно усталеними і непохитними юридичними категоріями, вони є динамічними, постійно зазнають змін і вдосконалень.

Література

1. Сімейне право України: Підручник / За ред. В. С. Гопанчука. – К.: Істина, 2003. – 304 с.
2. Пасічник С. Г. Посвідчення шлюбного контракту / С. Г. Пасічник // Нотаріат в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 145.
3. Сімейне право України: Навч. посіб. / За ред. Є. О. Харитонова. – К.: Істина, 2008. – 200 с.